

บทความวิจัย

การศึกษาเปรียบเทียบกรอบสมรรถนะวิชาชีพครูดนตรีในประเทศไทยและสหภาพยุโรป
A Comparative Study of the Professional Competency Framework
for Music Teachers in Thailand and the European Union

มินตรา ทันตะเวช^{1*} และ ณัฐวุฒิ บริบูรณ์วิริยะ²

Mintra Thuntawech^{1*} and Natthawut Boriboonviree²

บทคัดย่อ

การศึกษาสมรรถนะครูดนตรีเป็นการศึกษาความสามารถของครูดนตรีในการบูรณาการความรู้และทักษะด้านการสอนและด้านดนตรี รวมถึงพฤติกรรมที่เหมาะสมเพื่อเป็นแนวทางสำหรับครูดนตรีในการปฏิบัติงานและการพัฒนาทางด้านวิชาชีพของตนเอง การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะครูดนตรีของประเทศไทยและสหภาพยุโรป ด้วยวิธีการวิจัยเอกสารเปรียบเทียบข้อมูลระหว่าง ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ และประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์ วิชาเอกดนตรีศึกษากับรายงานการจัดการศึกษาของครูดนตรีในมุมมองของสหภาพยุโรป ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่ากรอบสมรรถนะครูดนตรีของประเทศไทยและสหภาพยุโรปแม้จะมีจุดเน้นและวิธีการนำเสนอที่แตกต่างกันตามบริบทของการนำไปใช้ของแต่ละประเทศ แต่ก็มีคุณสมบัติสอดคล้องกันในหลักการสำคัญที่สามารถจำแนกสมรรถนะของครูดนตรีออกเป็น 6 ด้านประกอบด้วย 1) สมรรถนะด้านความรู้และทักษะดนตรี 2) สมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอน 3) สมรรถนะด้านการสื่อสารและเทคโนโลยี 4) สมรรถนะด้านการวิจัยทางการเรียนการสอน 5) สมรรถนะด้านความสัมพันธ์กับบุคคลและชุมชน และ 6) สมรรถนะด้านจรรยาบรรณและการปฏิบัติตน ผลการศึกษากรอบสมรรถนะครูดนตรีในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อกระบวนการปรับปรุงการผลิต และการพัฒนาครูดนตรีของไทยให้มีความทันสมัยสอดคล้องกับความต้องการและความเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคม

คำสำคัญ: การศึกษาเปรียบเทียบ, สมรรถนะครูดนตรีประเทศไทย, สมรรถนะครูดนตรีสหภาพยุโรป

Article Info: Received 2 April, 2023; Received in revised form 24 May, 2024; Accepted 6 June, 2024

¹ นิสิตศึกษบัณฑิตสาขาวิชาดนตรีศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Doctor of philosophy in Division of Music Education, Department of Art, Music and Dance Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University

Email: 6481064727@student.chula.ac.th

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรีศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Lecturer in Division of Music Education, Department of Art, Music and Dance Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University

Email: tuwahttan@gmail.com

* Corresponding Author

Abstract

The study of music teacher competency is a study of music teachers' ability to integrate knowledge and skills in teaching and music, including appropriate behaviour as a guideline for music teachers in their own work and professional development. The purpose of this research is to compare the competencies of music teachers in Thailand and the European Union by means of document research, comparing data between the Teachers Council regulations on professional standards and the announcement of the Ministry of Education on the standard framework for bachelor's degree qualifications in the field of education and music education, and Report on the education of music teachers from the perspective of the European Union. The results of the study show that the music teacher competency frameworks of Thailand and the European Union, although they have different focuses and presentation methods according to the context of application in each country, are consistent in their key principles. The competencies of music teachers can be classified into 6 areas, consisting of 1) music knowledge and skills, 2) teaching and learning management, 3) communication and technology, 4) teaching and learning research, 5) relationships with individuals and communities and 6) ethics and conduct. Studying the competency framework for music teachers will be beneficial to the process of improving the production and development of music teachers in Thailand to be modern and consistent with the needs and changes in the social context.

Keywords: comparative study, music teacher competencies in Thailand, music teacher competencies in the European Union

บทนำ

ครูดนตรีมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาการเรียนรู้ดนตรีของผู้เรียน ทั้งเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ ทักษะและปลูกฝังทัศนคติทางด้านดนตรีให้กับผู้เรียน ครูมีบทบาทต่อกิจกรรมการเรียนรู้ดนตรีของผู้เรียนทั้งในและนอกห้องเรียน อีกทั้งพฤติกรรมและการปฏิบัติตนของครูดนตรีมีผลต่อประสิทธิภาพของการเรียนรู้ดนตรีของผู้เรียน ครูดนตรีจึงต้องมีความรู้ความเชี่ยวชาญทั้งด้านการสอนและด้านดนตรีที่เพียงพอต่อการพัฒนาผู้เรียน มีจรรยาบรรณต่อวิชาชีพและสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2561; Davidson et al., 1998; Davidova, 2019; Association Européenne des Conservatoires, Académies de Musique et Musikhochschulen [AEC], 2010) อย่างไรก็ตามบริบทของการจัดการศึกษารวมถึงความต้องการของผู้เรียนในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ครูดนตรีจำเป็นต้องพัฒนาตนเองทั้งในด้านความรู้และทักษะเพื่อให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น การศึกษาสมรรถนะของครูดนตรีจึงมีความจำเป็นเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาครูทั้งในระดับบุคคลและการพัฒนากระบวนการผลิตครูดนตรีในสถาบันการศึกษาของไทยให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงและบริบทของประเทศ

สมรรถนะ (competency) คือ ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะเฉพาะตนที่มีส่วนช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของบุคคลให้มีการปฏิบัติงานที่ดีตามเกณฑ์หรือมากกว่าเกณฑ์กำหนด (Spencer and Spencer, 1993; Le Deist and Winterton, 2005) สมรรถนะสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพครู คือ ความสามารถในการบูรณาการความรู้และทักษะทั้งด้านการสอนและด้านวิชาความรู้เฉพาะสาขา รวมถึงการปรับตัวให้เข้ากับบริบททางสังคม วัฒนธรรม และการศึกษาที่มีความเปลี่ยนแปลงและความท้าทายอย่างต่อเนื่อง เพื่อการปฏิบัติงานและพัฒนาผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพในการเรียนรู้มากที่สุด (ฉัตรชัย หวังมีจมี, 2560; สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2562; Nessipbayeva, 2012)

สหภาพยุโรปให้ความสำคัญกับการศึกษากรอบสมรรถนะครูดนตรีดังจะเห็นได้จากรายงานการจัดการศึกษาของครูดนตรีในมุมมองของสหภาพยุโรป (Instrumental and vocal teacher education: European perspectives) โดย The Association Européenne des Conservatoires, Académies de Musique et Musikhochschulen (AEC) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาทางด้านดนตรีในระดับอุดมศึกษาและการพัฒนาวิชาชีพครูดนตรี (AEC, 2010) มีการศึกษาต่อยอดการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะครูดนตรีในสหภาพยุโรปและภูมิภาคต่าง ๆ อาทิ การศึกษาแนวโน้มและความสำคัญในการปรับปรุงสมรรถนะของครูดนตรีในศตวรรษที่ 21 จากการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับ

สมรรถนะครูดนตรีของสหภาพยุโรป ของ Davidova (2019) การสำรวจสภาพและปัญหาด้านสมรรถนะวิชาชีพครูดนตรีในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของประเทศไนจีเรีย ของ Odunuga and Udok (2016) การสำรวจสภาพและปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะครูดนตรีในระดับประถมศึกษาของประเทศฟิลิปปินส์ ของ Roa and Luzano (2023) และการศึกษาแนวทางการปรับเปลี่ยนสมรรถนะครูดนตรีให้เหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนดนตรีในศตวรรษที่ 21 ในประเทศอุซเบกิสถาน ของ Sabirovna (2022)

ความสนใจในการศึกษากรอบสมรรถนะครูดนตรีของประเทศไทยสะท้อนให้เห็นจากรายงานผลการศึกษาวิจัยที่ปรากฏขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา อาทิ การศึกษาการพัฒนาการฝึกอบรมครูดนตรีเพื่อการพัฒนาสมรรถนะครูดนตรีในกรุงเทพมหานคร ของ อาทิตย์ โพธิ์ศรีทอง และคณะ (2559) การสำรวจคุณสมบัติของครูดนตรีในระดับมัธยมศึกษา ของ ปวันรัตน์ ประศาสนศิลป์ และ พระราชรัตนมงคล (2563) และการศึกษาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูดนตรีที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏ ของ ณัฐวัฒน์ โมฆิตติขยน์นันท และคณะ (2566) ทั้งนี้การศึกษาวิจัยของไทยจะให้ความสำคัญกับการศึกษาสมรรถนะของครูดนตรีและสภาพปัญหาที่พบโดยมีขอบเขตการศึกษาเฉพาะหน่วยงานภายใต้บริบทและข้อจำกัดในการจัดการศึกษาทางด้านดนตรีในประเทศไทย

ในส่วนของการดำเนินงานภาครัฐ ได้ให้ความสำคัญกับการกำกับดูแลคุณภาพครูและกระบวนการในการผลิตครู โดยมีคุรุสภาทำหน้าที่ในการพัฒนามาตรฐานวิชาชีพและกำกับดูแลการประกอบวิชาชีพครู และ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ซึ่งทำหน้าที่ในการส่งเสริม สนับสนุน กำกับดูแลการอุดมศึกษา และการพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ กำกับดูแลกระบวนการผลิตครูในสถาบันอุดมศึกษาของไทย โดยในปีพุทธศักราช 2562 คุรุสภาได้มีประกาศข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ, 2562) เป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะและคุณภาพที่พึงประสงค์ในการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา และ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม มีประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ วิชาเอกดนตรีศึกษา (ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ, 2554; ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ, 2562) ซึ่งประกาศใช้ในปีพุทธศักราช 2554 (สำหรับหลักสูตร 5 ปี) และ พุทธศักราช 2562 (สำหรับหลักสูตร 4 ปี) แม้ว่าข้อบังคับและประกาศดังกล่าวจะไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นกรอบสมรรถนะ แต่ก็ไม่อาจปฏิเสธได้ว่า ข้อบังคับและประกาศเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงสมรรถนะที่ครอบคลุมความรู้ ทักษะ และแสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับครูดนตรีของประเทศไทย

การศึกษาเปรียบเทียบสมรรถนะครูดนตรีของประเทศไทยและสหภาพยุโรปผ่านการศึกษาข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ และประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ วิชาเอกดนตรีศึกษาของประเทศไทย กับรายงานการจัดการศึกษาของครูดนตรีในมุมมองของสหภาพยุโรป จะสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากรอบสมรรถนะครูดนตรีของประเทศไทย รวมถึงการจัดการอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านต่าง ๆ อันพึงประสงค์ เนื่องจากการศึกษาเปรียบเทียบนี้จะสะท้อนให้เห็นถึงแนวทางที่หลากหลายที่ใช้ในการกำหนดกรอบสมรรถนะของครูดนตรี และช่วยให้การพัฒนากรอบสมรรถนะครูดนตรีมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาครูดนตรีในระดับบุคคลและระดับเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากระบวนการผลิตครูดนตรีในสถาบันศึกษาให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับบริบทของประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ และประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ วิชาเอกดนตรีศึกษา กับรายงานการจัดการศึกษาของครูดนตรีในมุมมองของสหภาพยุโรป ให้เป็นแนวทางในการพัฒนากรอบสมรรถนะครูดนตรีของประเทศไทย

วิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยใช้วิธีการวิเคราะห์และเปรียบเทียบข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดกรอบสมรรถนะวิชาชีพครูดนตรีในประเทศไทยและสหภาพยุโรป ดังต่อไปนี้

1) **ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562**

2) **ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ วิชาเอกดนตรีศึกษา ประกอบด้วย**

2.1) มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรห้าปี) พ.ศ. 2554

2.2) มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรสี่ปี) พ.ศ. 2562

3) **รายงานการจัดการศึกษาของครูดนตรีในมุมมองของสหภาพยุโรป (Instrumental and vocal teacher education: European perspectives)** โดย The Association Européenne des Conservatoires, Académies de Musique et Musikhochschulen (AEC)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการกรอบสมรรถนะครูดนตรีและตารางวิเคราะห์ข้อมูลหาความสอดคล้องและลักษณะเฉพาะของข้อมูลตามประเด็นที่ศึกษา โดยใช้แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลของ Bereday (1964) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การบรรยาย (description) การแปลความ (interpretation) การเทียบเคียง (juxtaposition) และการเปรียบเทียบ (comparison) โดยมุ่งเน้นวิเคราะห์ในส่วนเนื้อหาของเนื้อหาสาระของสมรรถนะครูดนตรี และนำเสนอผลการศึกษเป็นตารางเปรียบเทียบและการพรรณนา

ผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ มุ่งศึกษาเปรียบเทียบสมรรถนะครูดนตรีของประเทศไทยและสหภาพยุโรป จากข้อบังคับ ประกาศ และรายงานผลการศึกษาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของครูดนตรีในประเทศไทยและสหภาพยุโรป ประกอบด้วย 1) ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ 2) ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ วิชาเอกดนตรีศึกษา และ 3) รายงานการจัดการศึกษาของครูดนตรีในมุมมองของสหภาพยุโรป ซึ่งข้อบังคับคุรุสภา ประกาศกระทรวงศึกษาธิการฯ และรายงานผลของ AEC ต่างมีลักษณะเฉพาะและวัตถุประสงค์การใช้งาน รวมถึงรูปแบบและแนวทางในการกำหนดคุณลักษณะของครูดนตรีที่แตกต่างกัน โดยแต่ละเอกสารมีลักษณะทั่วไปดังนี้

1) **ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562**

ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ เป็นข้อบังคับที่จัดทำโดยคุรุสภา ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่กำกับดูแลมาตรฐานวิชาชีพครู มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นข้อกำหนดมาตรฐานเกี่ยวกับความรู้และประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ รวมถึงจรรยาบรรณของวิชาชีพของผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา มาตรฐานวิชาชีพครูสภากลับปัจจุบัน ได้แก่ ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2562 เป็นฉบับแก้ไขเพิ่มเติมจากข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556

ข้อบังคับคุรุสภาฯ สะท้อนให้เห็นถึงสมรรถนะครูในด้านของความรู้และทักษะด้านการสอนโดยทั่วไป และสมรรถนะด้านการปฏิบัติงาน (ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ, 2562) แบ่งออกเป็น 3 หมวด ดังนี้

หมวดที่ 1 มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ ประกอบด้วย 2 ด้าน ได้แก่ 1) มาตรฐานความรู้ และ 2) มาตรฐานประสบการณ์วิชาชีพ

หมวดที่ 2 มาตรฐานการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) การปฏิบัติหน้าที่ครู 2) การจัดการเรียนรู้ และ 3) ความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน

หมวดที่ 3 มาตรฐานการปฏิบัติงาน กำหนดให้บังคับใช้ตามข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2556 (ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพ, 2556) ประกอบด้วยจรรยาบรรณ 5 ด้าน ได้แก่ 1) จรรยาบรรณต่อตนเอง 2) จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ 3) จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ 4) จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ และ 5) จรรยาบรรณต่อสังคม

ทั้งนี้ ข้อบังคับคุรุสภาฯ แสดงให้เห็นถึงสมรรถนะครูทั่วไปในภาพกว้าง มีการกำหนดตัวชี้วัดที่ครอบคลุมสมรรถนะด้านการสอนและการปฏิบัติตนเป็นหลัก รวมถึงข้อกำหนดด้านความรู้และความเชี่ยวชาญในวิชาที่สอน แต่ยังไม่ได้ครอบคลุมถึงรายละเอียดของความรู้และทักษะเฉพาะในแต่ละสาขาวิชา การศึกษามาตรฐานวิชาชีพจากข้อบังคับคุรุสภาฯ เพียงอย่าง

เดียนั้นอาจยังไม่ครอบคลุมถึงเนื้อหาสาระของสมรรถนะเฉพาะด้านสำหรับครุคนตรีได้ สมรรถนะเฉพาะด้านวิชาดนตรีจะปรากฏอยู่ในประกาศกระทรวงศึกษาธิการฯ ซึ่งประกาศฉบับนี้ได้มีการกำหนดผลการเรียนรู้สำคัญและข้อเสนอสาระความรู้ของผู้เรียนวิชาเอกดนตรีศึกษา โดยระบุถึงความรู้และทักษะด้านดนตรี และความเชี่ยวชาญด้านการสอนดนตรี ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นถึงสมรรถนะเฉพาะของครุคนตรีได้ ดังนั้น การศึกษาและวิเคราะห์ ข้อบังคับคุรุสภาฯ ควบคู่กับประกาศกระทรวงศึกษาธิการฯ จะแสดงให้เห็นถึงสมรรถนะครุคนตรีในประเทศไทยได้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2) ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ วิชาเอกดนตรีศึกษา

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (มคอ.1) มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเกณฑ์มาตรฐานเฉพาะสาขาวิชาและเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรสำหรับสถาบันในระดับอุดมศึกษา รวมถึงกำหนดแนวทางการจัดการเรียนการสอนให้มีมาตรฐานใกล้เคียงกันทั้งประเทศ มีการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (Thai Qualifications Framework for Higher Education) 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม 2) ด้านความรู้ 3) ด้านทักษะทางปัญญา 4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และ 5) ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ มีประกาศใช้ในปัจจุบันจำนวน 2 ฉบับ ได้แก่ ฉบับที่ 1 กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตร 5 ปี) ประกาศใช้ในปีพุทธศักราช 2554 และ ฉบับที่ 2 กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตร 4 ปี) ประกาศใช้ในปีพุทธศักราช 2562 ประกาศกระทรวงศึกษาธิการฯ ทั้งหลักสูตร 5 ปี และหลักสูตร 4 ปีมีความสอดคล้องกัน โดยนำเสนอตัวชี้วัดของความรู้และทักษะของวิชาเอกดนตรีศึกษาในส่วนของผลลัพธ์การเรียนรู้ ตามมาตรฐานการเรียนรู้ 5 ด้าน และทักษะพิสัยด้านการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งสิ้น 6 ด้าน สำหรับหลักสูตร 4 ปี ได้มีเอกสารแนบท้ายที่แสดงให้เห็นถึงตัวอย่างและข้อเสนอแนะความรู้ตามรายวิชาเอกเพิ่มเติม ประกอบด้วยความรู้และทักษะทางด้านดนตรีและการสอนดนตรี (ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ, 2554; ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

3) รายงานการจัดการศึกษาของครุคนตรีในมุมมองของสหภาพยุโรป (Instrumental and vocal teacher education: European perspectives)

รายงานการจัดการศึกษาของครุคนตรีในมุมมองของสหภาพยุโรปเป็นรายงานผลการศึกษาที่จัดทำขึ้นในปี ค.ศ. 2010 ในโครงการ Polifonia ภายใต้โครงการของ ERASMUS ที่ได้รับการสนับสนุนจากคณะกรรมการการศึกษาและสมาคมสถาบันดนตรีแห่งสหภาพยุโรป หรือ Association Européenne des Conservatoires, Académies de Musique et Musikhochschulen (AEC) รายงานฉบับดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการกำหนดมาตรฐานผลการเรียนรู้สาขาวิชาดนตรีศึกษาและสมรรถนะวิชาชีพครุคนตรี โดยคำนึงถึงความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรมของสหภาพยุโรป การศึกษาวิจัยได้เก็บข้อมูลจากตัวแทนสถาบันดนตรีจำนวน 6 สถาบันในสหภาพยุโรป ได้แก่ บัลแกเรีย สาธารณรัฐเช็ก เยอรมนี สกอตแลนด์ และ สาธารณรัฐตุรกี (AEC, 2010)

รายงานของ AEC มีแนวทางในการกำหนดสมรรถนะครุคนตรีตามบทบาทหน้าที่ของครุคนตรี โดยแบ่งออกเป็น 6 บทบาท ได้แก่ 1) ครุคนตรีในฐานะศิลปินและบุคคลต้นแบบทางศิลปะ: การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ทางดนตรี 2) ครุคนตรีในฐานะผู้วางแผนและผู้จัดการ: การกำหนดวัตถุประสงค์ ติดตาม และประเมินผล เพื่อการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ 3) ครุคนตรีในฐานะนักสื่อสารและเป็นผู้สอน: การพัฒนาศักยภาพทางดนตรีของผู้เรียน 4) ครุคนตรีในฐานะผู้อำนวยความสะดวก: การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีความร่วมมือกัน 5) ครุคนตรีในฐานะผู้สะท้อนคิด: การเติบโตและการพัฒนาทางวิชาชีพผ่านการสะท้อนคิดและการประเมินตนเอง และ 6) ครุคนตรีในฐานะผู้สนับสนุน สร้างเครือข่ายและทำงานร่วมกับผู้อื่น: การมีส่วนร่วมในกิจกรรมดนตรีของโรงเรียน ชุมชน และสังคม ซึ่งในแต่ละบทบาทหน้าที่ที่ครุคนตรีจะมีการกำหนดตัวชี้วัดย่อยที่เป็นรายละเอียดในเชิงพฤติกรรมที่ได้บูรณาการทั้งด้านความรู้และทักษะทางด้านดนตรีและการสอนรวมเข้าไว้ด้วยกัน รวมถึงการประเมินที่เหมาะสมในวิชาชีพครุคนตรีด้วย

จากการศึกษาเปรียบเทียบเอกสารข้อบังคับคุรุสภาฯ ประกาศกระทรวงศึกษาธิการฯ และรายงานของ AEC เห็นได้ว่ามีหลักการในการกำหนดสมรรถนะครุคนตรีที่มีความสอดคล้องกัน สามารถจำแนกสมรรถนะออกได้เป็น 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) สมรรถนะด้านดนตรี 2) สมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอน 3) สมรรถนะด้านการสื่อสารและเทคโนโลยี 4) สมรรถนะด้านการวิจัยเพื่อการเรียนการสอน 5) สมรรถนะด้านความสัมพันธ์กับบุคคลและชุมชน และ 6) สมรรถนะด้านจรรยาบรรณและการปฏิบัติตน มีรายละเอียดสาระของสมรรถนะครุคนตรีในแต่ละด้าน ดังนี้

1) สมรรถนะด้านดนตรี

สมรรถนะด้านดนตรี คือ ความสามารถทางด้านดนตรีที่จำเป็นสำหรับครูดนตรีในการสอนของตนเอง (ตาราง 1) อันประกอบด้วย

1.1) **ความรู้ด้านดนตรี** ได้แก่ ความรู้ด้านทฤษฎีดนตรี ประวัติศาสตร์และยุคสมัยของดนตรี แนวคิดและปรัชญาทางดนตรี วรรณกรรมดนตรี และความสัมพันธ์ด้านดนตรีกับวัฒนธรรม ทั้งนี้ประกาศกระทรวงศึกษาธิการฯ ให้ความสำคัญด้านความรู้ของครูดนตรี โดยกำหนดให้มีความรู้ทั้งดนตรีไทยและดนตรีสากล เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทการศึกษาในประเทศไทย (ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ, 2554, น. 20)

1.2) **ทักษะด้านดนตรี** ได้แก่ การปฏิบัติเครื่องมือนอก การอ่านและเขียนโน้ต โสตทักษะ การแสดงเดี่ยวและรวมวง การสร้างสรรค์ทางดนตรี และการวิเคราะห์และตีความทางดนตรี รายงานของ AEC ให้ความสำคัญกับความรู้และทักษะทางดนตรีของครูดนตรีในระดับของนักแสดงและศิลปิน และความสามารถในการสาธิตการปฏิบัติดนตรีเพื่อเป็นตัวอย่างกับผู้เรียนได้ (AEC, 2010, p. 64)

ตาราง 1

เปรียบเทียบสมรรถนะด้านที่ 1: สมรรถนะด้านดนตรี

ตัวชี้วัดสมรรถนะ	ประเทศไทย		สหภาพยุโรป
	ครูสภา	มคอ.1	AEC
1.1) ความรู้ด้านดนตรี	(✓)*	✓	✓
1.1.1) ทฤษฎีดนตรี	-	✓	✓
1.1.2) ประวัติศาสตร์และยุคสมัยของดนตรี	-	✓	✓
1.1.3) แนวคิดและปรัชญาทางดนตรี	-	✓	✓
1.1.4) วรรณกรรมดนตรี	-	✓	✓
1.1.5) ความสัมพันธ์ด้านดนตรีกับวัฒนธรรม	-	✓	✓
1.2) ทักษะด้านดนตรี	-	✓	✓
1.2.1) การปฏิบัติเครื่องมือนอก	-	✓	✓
1.2.2) การอ่านและเขียนโน้ต	-	✓	✓
1.2.3) โสตทักษะ	-	✓	✓
1.2.4) การแสดงเดี่ยวและรวมวง	-	✓	✓
1.2.5) การสร้างสรรค์ทางดนตรี	-	✓	✓
1.2.6) การวิเคราะห์และตีความทางดนตรี	-	✓	✓

หมายเหตุ: *ข้อบังคับครูสภาฯ กำหนดให้ครู “รอบรู้ในเนื้อหาของสาขาวิชาเอกที่สอน และบูรณาการองค์ความรู้ในวิชาเอกสำหรับการเรียนการสอนได้” แต่ไม่ได้กำหนดรายละเอียดของเนื้อหาในวิชาเอก (ข้อบังคับครูสภาฯ ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ, 2562, น. 11)

2) สมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอน

สมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอน คือ ความสามารถของครูดนตรีในการออกแบบและวางแผนการเรียนรู้อการจัดการเรียนรู้ และการวัดประเมินผู้เรียน โดยแบ่งสมรรถนะออกเป็น 4 ด้าน (ตาราง 2) ได้แก่

2.1) **จิตวิทยาสำหรับครู** คือ ความสามารถในการนำความรู้ด้านจิตวิทยามาใช้ในการออกแบบ การจัดการเรียนรู้ และการวัดประเมินผู้เรียน ประกอบไปด้วยความรู้ด้านจิตวิทยา 3 ด้าน ได้แก่

2.1.1) จิตวิทยาพัฒนาการ คือ ความสามารถในการนำความรู้จิตวิทยาพัฒนาการมาใช้ในการตระหนักถึงธรรมชาติของผู้เรียนทั้งในระดับกลุ่มและรายบุคคล ความแตกต่างของผู้เรียนทั้ง เพศ อายุ ระดับความสามารถ พฤติกรรมและทัศนคติในการออกแบบและจัดการเรียนการสอนได้

2.1.2) จิตวิทยาการศึกษา คือ ความสามารถในการนำความรู้จิตวิทยาการศึกษา มาใช้อย่างเหมาะสมและจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม ตามกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนตามช่วงวัยและระดับชั้น

2.1.3) จิตวิทยาให้คำปรึกษา คือ ความสามารถในการให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะได้อย่างเหมาะสมตามการรับรู้และความรู้สึกของผู้เรียน

ทั้งนี้ ในรายงาน ของ AEC ไม่มีการกำหนดสมรรถนะด้านจิตวิทยาเป็นประเด็นเฉพาะ แต่ได้บูรณาการเข้าไว้ในสมรรถนะด้านการสอนและการอำนวยความสะดวกการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน (facilitator) (AEC, 2010, p. 64-66)

2.2) การออกแบบการเรียนรู้ คือ ความสามารถในการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ การออกแบบและวางแผนการเรียนรู้ได้ทั้งแผนระยะสั้นและแผนระยะยาว ข้อบังคับคุรุสภา ได้กำหนดให้ครูมีความรู้และทักษะในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาด้วย (ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ, 2562, น. 11) เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ว่าด้วยเรื่องแนวทางการจัดการศึกษาและการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542) ทั้งนี้รายงานของ AEC ได้ให้ความสำคัญกับการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการออกแบบการเรียนรู้ของตนเองตามความสนใจ (AEC, 2010, p. 65)

2.3) การจัดการเรียนการสอน คือ ความสามารถในการจัดการเรียนรู้และการสอนได้อย่างหลากหลายและเหมาะสมกับระดับของผู้เรียน รวมถึงความสามารถในการบูรณาการวิชาดนตรีกับศิลปะหรือศาสตร์อื่น ๆ ได้ โดยรายงานของ AEC ได้กำหนดให้ครอบคลุมความสามารถในการควบคุมวงดนตรีของผู้เรียนในชั้นเรียน การฝึกซ้อม และการแสดง รวมถึงการเปิดให้โอกาสผู้เรียนได้มีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติจริงในกิจกรรมดนตรีตามระดับความสามารถ และการเรียนรู้ด้วยตนเอง (AEC, 2010, p. 64-65)

2.4) การวัดประเมินผล คือ ความสามารถของครูในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมโดยข้อบังคับคุรุสภา เน้นให้ครูผู้สอนสามารถนำผลการวัดประเมินมาใช้พัฒนาผู้เรียนได้ (ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ, 2562, น. 11) นอกจากนี้ รายงานของ AEC ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการวัดประเมินของผู้เรียนที่นอกเหนือจากการประเมินจากครูผู้สอน โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนประเมินตนเองและประเมินเพื่อนร่วมชั้นได้อย่างเหมาะสม (AEC, 2010, น. 65)

ตาราง 2

เปรียบเทียบสมรรถนะด้านที่ 2: สมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอน

ตัวชี้วัดสมรรถนะ	ประเทศไทย		สหภาพยุโรป
	คุรุสภา	มคอ.1	AEC
2.1) จิตวิทยาสำหรับครู	✓	(✓)*	(✓)**
2.1.1) จิตวิทยาพัฒนาการ	✓	-	(✓)**
2.1.2) จิตวิทยาการศึกษา	✓	-	(✓)**
2.1.3) จิตวิทยาให้คำปรึกษา	✓	-	(✓)**
2.2) การออกแบบการเรียนรู้	✓	✓	✓
2.2.1) กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้	✓	✓	✓
2.2.2) ออกแบบและวางแผนการเรียนรู้	✓	✓	✓
2.3) การจัดการเรียนการสอน	✓	✓	✓
2.3.1) มีความรู้และทักษะในการสอน	✓	✓	✓
2.3.2) จัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนที่หลากหลายได้	✓	✓	✓
2.3.3) บูรณาการวิชาดนตรีกับศิลปะหรือศาสตร์อื่น	***	✓	✓
2.4) การวัดประเมินผล	✓	✓	✓

หมายเหตุ: *กรอบมาตรฐานคุณวุฒิฯ ระบุเฉพาะภาพรวมของจิตวิทยาการดนตรีศึกษา ** รายงานผลของ AEC ได้บูรณาการความรู้ทางด้านจิตวิทยาในพฤติกรรมด้านการสอนและการอำนวยความสะดวกการเรียนรู้ ***ข้อบังคับคุรุสภา ไม่ได้กำหนดถึงรายละเอียดของวิชาเอก

3) สมรรถนะด้านการสื่อสารและเทคโนโลยี

สมรรถนะด้านการสื่อสารและเทคโนโลยี คือ ความสามารถในการสื่อสารกับผู้เรียนได้เหมาะสมกับระดับของผู้เรียน ความสามารถในการใช้และพัฒนาสื่อการสอน รวมถึงการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม (ตาราง 3) โดยแบ่งสมรรถนะออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่

3.1) การสื่อสารกับผู้เรียน คือ ความสามารถในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพกับผู้เรียน โดยใช้ภาษาอย่างสร้างสรรค์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ได้เหมาะสมตามระดับของผู้เรียน ทั้งนี้ข้อบังคับคุรุสภา ให้ความสำคัญกับทักษะในการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เพื่อการสื่อความหมายได้อย่างถูกต้องในการเรียนการสอน (ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ, 2562, น. 12) ส่วนรายงานของ AEC ให้ความสำคัญกับทักษะการใช้คำพูดและอธิบายลักษณะของดนตรี ความสามารถในการใช้เทคนิคการอุปมาอุปไมย รวมถึงการตั้งคำถามและการอภิปรายระหว่างผู้เรียนได้ (AEC, 2010, p. 65)

3.2) การใช้และพัฒนาสื่อการสอน คือ ความสามารถในการเลือกใช้และการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสมกับระดับผู้เรียน รวมถึงความสามารถในการแสวงหาแหล่งข้อมูลที่หลากหลายสำหรับการนำมาใช้ในการเรียนการสอน ทั้งนี้รายงานของ AEC ได้เน้นถึงความสามารถในการเลือกใช้สื่อทางดนตรีและวรรณกรรมทางดนตรีที่หลากหลายในการพัฒนาผู้เรียน (AEC, 2010, p. 65)

3.3) การใช้เทคโนโลยีสำหรับการศึกษา คือ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในชั้นเรียนเพื่อส่งเสริมและช่วยเหลือการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ซึ่งทั้งข้อบังคับคุรุสภา ประกาศกระทรวงศึกษาธิการฯ และรายงานการของ AEC ระบุเฉพาะสมรรถนะในการใช้เทคโนโลยีในภาพรวม

ตาราง 3

เปรียบเทียบสมรรถนะด้านที่ 3: สมรรถนะด้านการสื่อสารและเทคโนโลยี

ตัวชี้วัดสมรรถนะ	ประเทศไทย		สหภาพยุโรป
	คุรุสภา	มคอ.1	AEC
3.1) การสื่อสารกับผู้เรียน	✓	✓	✓
3.2) การใช้และพัฒนาสื่อการสอน	✓	✓	✓
3.3) การใช้เทคโนโลยีสำหรับการศึกษา	✓	✓	✓

4) สมรรถนะด้านการวิจัยเพื่อการเรียนการสอน

สมรรถนะด้านการวิจัยเพื่อการเรียนการสอน คือ ความสามารถในการวิจัยเพื่อการพัฒนาและแก้ปัญหาด้านการเรียนรู้ของผู้เรียน ความสามารถในการพัฒนานวัตกรรมทางดนตรีศึกษา รวมถึงการมีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือในการวิจัยทางดนตรีศึกษาอย่างต่อเนื่อง (ตาราง 4) แบ่งสมรรถนะออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่

4.1) การวิจัยเพื่อการพัฒนาและแก้ปัญหาผู้เรียน คือ ความสามารถในการใช้กระบวนการทางวิจัยในการพัฒนาและแก้ปัญหาผู้เรียน รวมถึงการนำผลการวิจัยมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนดนตรี

4.2) การวิจัยเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมสำหรับดนตรีศึกษา คือ ความสามารถในการต่อยอดความรู้ทางด้านดนตรีศึกษาในรูปแบบของการสร้างสรรค์นวัตกรรมที่พัฒนากลวิธีการสอนและการเรียนรู้ของผู้เรียน

ตาราง 4

เปรียบเทียบสมรรถนะด้านที่ 4: สมรรถนะด้านการวิจัยเพื่อการเรียนการสอน

ตัวชี้วัดสมรรถนะ	ประเทศไทย		สหภาพยุโรป
	คุรุสภา	มคอ.1	AEC
4.1) การวิจัยเพื่อการพัฒนาและแก้ปัญหาผู้เรียน	✓	✓	(✓)*
4.2) การวิจัยเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมสำหรับดนตรีศึกษา	✓	✓	(✓)*

หมายเหตุ: *รายงานของ AEC ระบุถึงสมรรถนะด้านการวิจัยในภาพรวม ไม่ได้แยกประเด็นของการวิจัยตามหัวข้ออย่างชัดเจน

5) สมรรถนะด้านความสัมพันธ์กับบุคคลและชุมชน

สมรรถนะด้านความสัมพันธ์กับบุคคลและชุมชน คือ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูและกับผู้ที่เกี่ยวข้องในวิชาชีพ ที่นอกเหนือจากผู้เรียน (ตาราง 5) โดยแบ่งสมรรถนะได้ดังนี้

5.1) ความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง คือ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครองในการพัฒนาและแก้ปัญหาผู้เรียนให้ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์รวมถึงสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ปกครองเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพของผู้เรียน

5.2) ความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน คือ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ร่วมงานในองค์กรหรือผู้ร่วมวิชาชีพครูดนตรี รวมถึงให้ความร่วมมือและให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้

5.3) ความสัมพันธ์กับชุมชน คือ ความรู้และความเข้าใจด้านสังคม วัฒนธรรม และบริบทของชุมชน ความสามารถในการปรับตัวตามบริบททางสังคม รวมถึงการส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ ทั้งนี้ รายงานของ AEC ได้ให้ความสำคัญกับครูดนตรีในบทบาทความเป็นผู้นำ และความเป็นผู้ประกอบการในการจัดการบริหารกิจกรรม ทางด้านศิลปะและวัฒนธรรมกับชุมชน โดยเฉพาะความสามารถในการประสานงานและจัดการด้านงบประมาณใน การดำเนินการได้ ซึ่งต้องอาศัยความรู้และความเข้าใจด้านกฎหมายและการเงิน (AEC, 2010, p. 67)

ตาราง 5

เปรียบเทียบสมรรถนะด้านที่ 5: สมรรถนะด้านความสัมพันธ์กับบุคคลและชุมชน

ตัวชี้วัดสมรรถนะ	ประเทศไทย		สหภาพยุโรป
	ครูสภา	มคอ.1	AEC
ความสัมพันธ์กับบุคคลและชุมชน	✓	(✓)*	✓
5.1) ความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง	✓	-	✓
5.2) ความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน	✓	-	✓
5.3) ความสัมพันธ์กับชุมชน	✓	-	✓

หมายเหตุ: *ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ ระบุเฉพาะการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลและชุมชนในภาพรวม

6) สมรรถนะด้านจรรยาบรรณและการปฏิบัติตน

สมรรถนะด้านจรรยาบรรณและการปฏิบัติตน คือ พฤติกรรมและการปฏิบัติตนที่เหมาะสมในวิชาชีพครูดนตรี ความซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติหน้าที่ การพัฒนาตนเองทางด้านวิชาชีพ และการส่งเสริมการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน (ตาราง 6) โดยแบ่งสมรรถนะออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่

6.1) การเป็นต้นแบบที่ดีให้กับผู้เรียน คือ การเป็นแบบอย่างที่ดีทางด้านพฤติกรรมและบุคลิกภาพที่เหมาะสมกับ ผู้เรียนทั้งด้านวาจาและจิตใจ

6.2) การพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ คือ ความสามารถในการประเมินการปฏิบัติงานของตนเองและการพัฒนา ตนเองทางวิชาชีพอย่างมีวินัย รวมถึงการพัฒนาตนเองให้มีความทันสมัยทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก

6.3) การส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียน คือ การปฏิบัติตนต่อผู้เรียนอย่างยุติธรรมและเท่าเทียม ให้ความเคารพและ สนับสนุนผู้เรียนให้มีความเป็นตัวของตัวเองได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้รายงานของ AEC ให้ความสำคัญกับการคำนึงถึง สุขภาพของผู้เรียนในการสอนการปฏิบัติตนตรี ครูดนตรีสามารถสอนให้ผู้เรียนปฏิบัติเครื่องดนตรีหรือขับร้องอย่างถูกวิธีและไม่ เป็นอันตรายต่อสุขภาพของผู้เรียน (AEC, 2010, p. 65)

ตาราง 6

เปรียบเทียบสมรรถนะด้านที่ 6: สมรรถนะด้านจรรยาบรรณและการปฏิบัติตน

ตัวชี้วัดสมรรถนะ	ประเทศไทย		สหภาพยุโรป
	คุรุสภา	มคอ.1	AEC
จรรยาบรรณและการปฏิบัติตน	✓	(✓)*	✓
6.1) การเป็นต้นแบบที่ดีให้กับผู้เรียน	✓	-	✓
6.2) การพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ	✓	-	✓
6.3) การส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียน	✓	-	✓

หมายเหตุ: *กรอบมาตรฐานคุณวุฒิฯ อ้างอิงถึงสมรรถนะด้านจรรยาบรรณและการปฏิบัติตนตามมาตรฐานวิชาชีพ คุรุสภา

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบ 1) ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ และ 2) ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ วิชาเอกดนตรีศึกษา กับ 3) รายงาน การจัดการศึกษาของครูดนตรีในมุมมองของสหภาพยุโรป พบว่ามีหลักการและแนวคิดในการกำหนดประเด็นสมรรถนะของ ครูดนตรีที่สอดคล้องกัน โดยสามารถแบ่งออกได้เป็น 6 ด้านดังที่นำเสนอไว้ข้างต้น ทั้งนี้ประเทศไทยและสหภาพยุโรปมีวิธีการ นำเสนอและจุดเน้นของแต่ละสมรรถนะที่แตกต่างกันตามบริบทของแต่ละประเทศ ดังนี้

การนำเสนอของสมรรถนะครูดนตรีระหว่างประเทศไทยและสหภาพยุโรปมีความแตกต่างกัน โดยสมรรถนะครูดนตรี ของประเทศไทยจากการศึกษาข้อบังคับคุรุสภาฯ และประกาศกระทรวงศึกษาธิการฯ จะนำเสนอสมรรถนะด้านดนตรีและ สมรรถนะด้านการสอนแยกออกจากกัน โดยในสมรรถนะด้านดนตรีจะประกอบด้วยสาระความรู้และทักษะสำหรับครูดนตรีที่ แยกเป็นหน่วยความรู้ต่าง ๆ อย่างชัดเจน ในขณะที่การนำเสนอสมรรถนะครูดนตรีของสหภาพยุโรปในรายงานผล AEC จะ เป็นการบูรณาการสมรรถนะด้านดนตรีและสมรรถนะด้านการสอนรวมเข้าไว้ด้วยกัน โดยนำเสนอเป็นชุดพฤติกรรมของครูที่ สะท้อนให้เห็นถึงความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับครูดนตรี

ด้านเนื้อหาของสมรรถนะด้านดนตรีของครูดนตรีมีจุดเน้นที่แตกต่างกัน โดยสมรรถนะครูดนตรีของประเทศไทย มุ่งเน้นความรู้และทักษะดนตรีตามบริบทวัฒนธรรมของประเทศไทย ซึ่งกำหนดให้ครูดนตรีมีความรู้ความเข้าใจทั้งดนตรีสากล และดนตรีไทย (ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ, 2554, น. 20) ในขณะที่สหภาพยุโรปจะมีการกำหนดเนื้อหาของสมรรถนะด้าน ดนตรีไว้กว้าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมดนตรีของสหภาพยุโรป ในด้านการจัดการเรียน การสอนให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้เรียน การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นทั้งใน การจัดการเรียนการสอนและการวัดประเมินผล (AEC, 2010, p. 65) นอกจากนี้ในสมรรถนะด้านความสัมพันธ์กับบุคคลและ ชุมชนให้ความสำคัญกับความเป็นผู้ประกอบการ ที่มุ่งเน้นให้ครูดนตรีมีความสามารถในการจัดการบริหารกิจกรรมดนตรีกับ ชุมชนและสังคมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาการเรียนรู้ดนตรีของผู้เรียน ซึ่งครอบคลุมไปถึงการบริหารจัดการการเงินในการดำเนิน กิจกรรมดนตรี (AEC, 2010, p. 66-67)

ผลการวิจัยในครั้งนี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Davidova (2019) ในประเด็นของการปรับเปลี่ยนสมรรถนะ ครูดนตรีในศตวรรษที่ 21 ทั้งนี้ยังมีประเด็นเพิ่มเติม ในด้านทัศนคติของครูดนตรีต่อการเรียนการสอนดนตรีในด้านการส่งเสริม ความรู้ความเข้าใจของผู้เรียน การพัฒนาอารมณ์ บทบาทของมนุษย์ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความเห็นอกเห็นใจ และค่านิยม ทางดนตรีผ่านประสบการณ์ด้านดนตรีและศิลปะ รวมถึงครูดนตรีควรมีทักษะในการจัดการอารมณ์ของตนเองและมีความเห็น ออกเห็นใจต่อผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้ดนตรีได้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนั้น หากมีการพัฒนากรอบสมรรถนะครูดนตรี ควรคำนึงถึงประเด็นดังกล่าวด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

ผลการศึกษาเปรียบเทียบกรอบสมรรถนะวิชาชีพครูดนตรีในประเทศไทยและสหภาพยุโรปในครั้งนี้ สามารถนำไปเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายสำหรับหน่วยงานหรือสถาบันการผลิตและพัฒนาครูดนตรี แต่อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาดังกล่าวเป็นเพียงการนำเสนอสมรรถนะครูดนตรีในภาพรวม ซึ่งการนำไปใช้ควรมีการปรับปรุงยุคให้เหมาะสมกับบริบทและลักษณะงานของครูดนตรี ทั้งบริบทด้านเครื่องดนตรีที่สอน รูปแบบชั้นเรียน ระดับการศึกษา หรือ รูปแบบของสถานศึกษา เพื่อให้การพัฒนาสมรรถนะครูดนตรีมีความเหมาะสมตามบริบทการปฏิบัติงานจริงมากยิ่งขึ้น (Kos, 2018)

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาทำความเข้าใจในบริบทการทำงานที่หลากหลายของครูดนตรี รวมถึงการวิเคราะห์มาตรฐานวิชาชีพหรือกรอบสมรรถนะครูดนตรีในภูมิภาคอื่น ๆ เพื่อให้ครอบคลุมบริบทในการปฏิบัติงานของครูดนตรียิ่งขึ้น เนื่องจากในสภาพการปฏิบัติงานจริงครูดนตรีมีรูปแบบของการปฏิบัติงานที่หลากหลาย ทั้งที่ปฏิบัติงานในรูปแบบของการจัดการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (Klingenstein, 2009) เพื่อตอบสนองความต้องการที่แตกต่างกันของผู้เรียนและบริบททางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งจะนำไปสู่การสมรรถนะเฉพาะด้านที่เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพ พ.ศ. 2556. (2556, 4 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 130 ตอนพิเศษที่ 130. หน้า 73-74.
- ข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. (2562, 20 มีนาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 136 ตอนพิเศษที่ 68. หน้า 18-19.
- ฉัตรชัย หวังมีงมี. (2560). สมรรถนะของครูไทยในศตวรรษที่ 21 : ปรับการเรียนรู้ เปลี่ยนสมรรถนะ. *วารสาร HRIntelligence*, 12(2), 47-63.
- ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ. (2554). *มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรห้าปี)*. กระทรวงศึกษาธิการ.
- ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรสี่ปี) พ.ศ. 2562*. กระทรวงศึกษาธิการ.
- ปวันรัตน์ ประศาสน์ศิลป์ และ พระราชรัตนมงคล. (2563). ตัวบ่งชี้คุณสมบัติของครูดนตรี ในระดับมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสาร มจร บาลีศึกษายุทธศาสตร์ปริทัศน์*, 6(2), 42-54.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542, 14 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 116 ตอนที่ 74. หน้า 8.
- ณัฐวัฒน์ โฆษิตติชนันท์, เฉลิมชัย เจริญเกียรติกันต์, และ ชัชชนพล จันทวงศ์เดือน. (2566). การศึกษาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูดนตรี ที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏ. *วารสารครุทรรศน์*, 3(2), 93-104.
- ณรุทธิ์ สุทธิจิตต์. (2561). *ดนตรีศึกษา หลักการและสาระสำคัญ* (พิมพ์ครั้งที่ 10). สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2562). *กรอบสมรรถนะครูเอเชียตะวันออกเฉียงใต้*. กรุงเทพมหานคร. บริษัท ออนป้า จำกัด.
- อาทิตย์ โพธิ์ศรีทอง, รจนา คลีฉายา, และ ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2559). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครู เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ทางด้านดนตรี ในศตวรรษที่ 21. *วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 17(2), 37-48.

ภาษาอังกฤษ

- Association Européenne des Conservatoires (AEC). (2010). *Instrumental and vocal teacher education: European perspectives*. Utrecht: European Association of Conservatoires. Access online: <https://www.aec-music.eu/userfiles/File/aec-handbook-instrumental-vocal-teacher-education-european-perspectives-en.pdf>
- Bereday, G. Z. F. (1964). *Comparative method in education*. New York: Holt, Rinehart, and Winston, Inc.

- Davidson, J. W., Moore, D. G., Sloboda, J. A., & Howe, M. J. A. (1998). Characteristics of Music Teachers and the Progress of Young Instrumentalists. *Journal of Research in Music Education*, 46(1), 141–160. <https://doi.org/10.2307/3345766>
- Davidova, J. (2019). Music Teacher's Competences in the 21st Century. *Pedagogika*, 134(2), 99-108, <https://doi.org/10.15823/p.2019.134.6>
- Klingenstein, B. G. (2009). *The Independent Piano Teacher's Studio Handbook: Everything You Need to Know for a Successful Teaching Studio*. Milwaukee: Hal Leonard Corporation.
- Kos, R. P. (2018). Policy and the K–12 Music Teacher: A Literature Review. *Update: Applications of Research in Music Education*, 37(1), 20-29. <https://doi.org/10.1177/8755123318758837>
- Le Deist, F. D., & Winterton, J. (2005). What Is Competence? *Human Resource Development International*, 8(1), 27-46. <http://doi.org/10.1080/1367886042000338227>
- Nessipbayeva, O. (2012). The Competencies of the Modern Teacher. *Bulgarian Comparative Education Society*. 148-154. Retrieved from <https://eric.ed.gov/?id=ED567059>
- Odunuga, F. A., & Udok, C. E. (2016). Developing Professional Competencies in the 21st Century Music Teachers. *Journal of Teaching and Education*, 5(1), 699–706.
- Roa, M. J. A., & Luzano, A. R. (2023). Competencies and Challenges in Teaching Music. *International Journal of Research Publications*, 123(1), 11-22. DOI: 10.47119/IJRP1001231420234682
- Sabirovna, R. S. (2022). Problems of increasing professional competence in shaping music teachers. *International journal of Social Sciences & Interdisciplinary Research*, 11(3), 84-89.
- Spencer, L. M., & Spencer, S. M. (1993). *Competence at work: Models for superior performance*. Wiley.